

Pijnrevalidatie en GGZ-behandeling bij somatisch symptoomstoornis – een continuüm?

Symposium ACTieve pijnrevalidatie

8 maart 2019

Stanneke Lunter, psychiater Altrecht Psychosomatiek Eikenboom

altrecht geestelijke gezondheidszorg

Disclosure belangen spreker

(potentiële) belangenverstremgeling	Geen
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Bedrijfsnamen
<ul style="list-style-type: none">• Sponsoring of onderzoeksgeld• Honorarium of andere (financiële) vergoeding• Aandeelhouder• Andere relatie, namelijk ...	<ul style="list-style-type: none">• Geen• Geen• Geen• Geen

In deze voordracht

- Chronische pijn en psychiatrie
- Gehanteerde verklaring modellen chronisch pijn
- Behandeling chronische pijn
 - *Waar?*
 - *Wat?*
 - *Hoe?*
- Aandachtspunten in behandeling chronische pijn bij psychiatrische comorbiditeit

Chronische pijn en psychiatrie

- Prevalentie comorbiditeit
- Chronische pijn >> psychiatrische ontregeling
- Premorbide psychiatrische aandoening >> bij pijn verhoogd risico chronisch beloop
- Gelijktijdig ontstaan fysiek + psychiatrisch probleem
- Psychosomatiek – ontstaan chronische pijn door wisselwerking somatische, psychische, gedragsmatige en sociale factoren

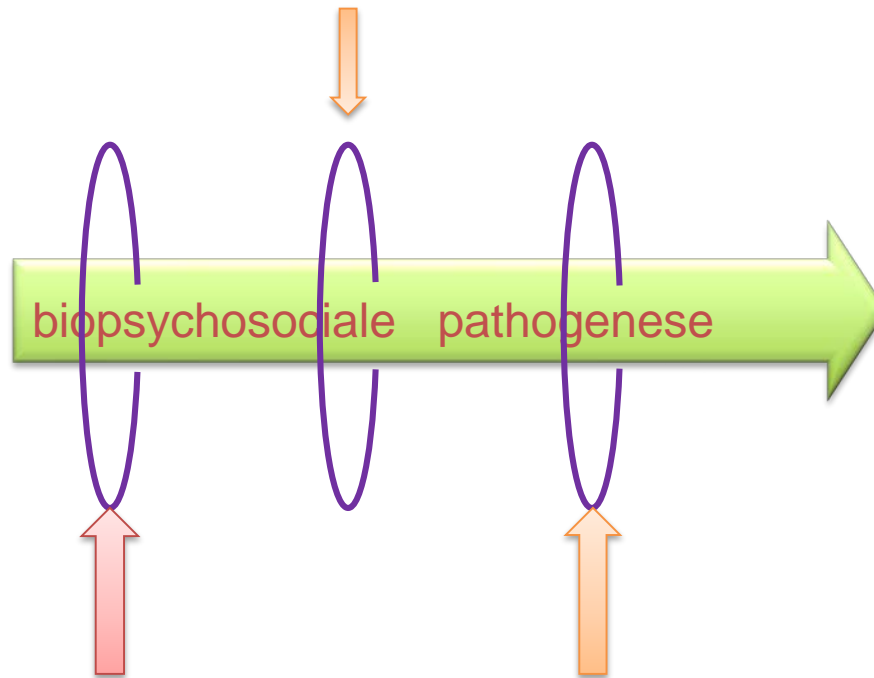
Van DSM IV naar DSM 5

- Van 'somatoforme stoornissen' naar 'somatisch symptoomstoornis en verwante stoornissen'
- Excessieve gedachten, gevoelens en gedrag gerelateerd aan lichamelijke klacht
- Van 'negatieve' naar positieve diagnostiek
- Van onverklaard naar verklaard
- Van dualistisch naar biopsychosociaal

Biopsychosociaal model

luxerende factoren

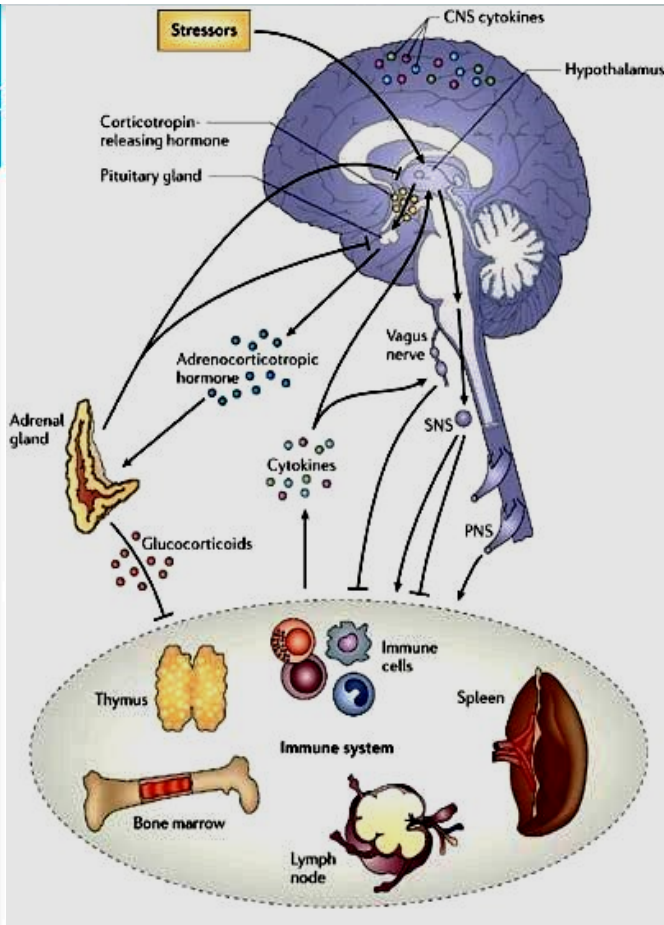

chronische klachten

kwetsbaarheidsfactoren

onderhoudende factoren

Psychofysiologie

- Psycho-neuro-immunologie
- Centrale sensitisatie
- Onverklaarde klachten zitten tussen de oren
- Het probleem zit niet waar, maar waarmee je het voelt
- Geen defecte onderdelen, maar functionele ontregeling

In stand houdende factoren

- Geen erkenning door huisarts/UWV
- Negatieve zelfwaardering
- Catastroferen
- Lichamelijke attributies
- Activiteitenpatroon – over-/onder-activiteit
- Angst voor vermoeidheid of pijn
- Gebrek aan sociale steun
- Selectieve aandacht lichamelijke sensaties

In stand houdend

- Coping
- Emotieregulatie
- Leefstijl
- Therapietrouw
- (spier-)Spanning
- Slaap

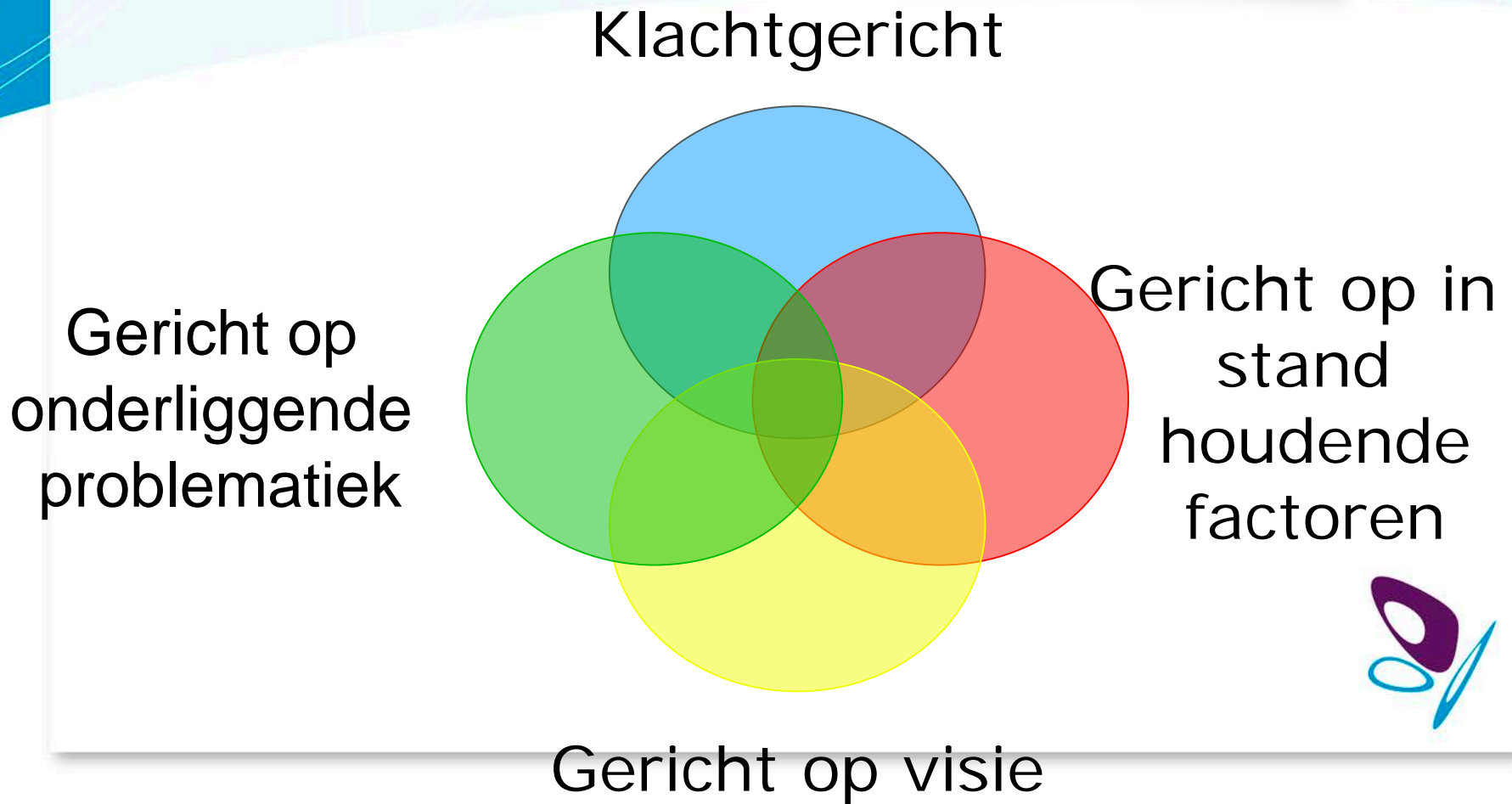
- Depressie
- Angststoornis
 - *PTSS*
- Ontwikkelingsstoornis
- Middelenmisbruik
- Persoonlijkheidsstoornis

Behandeling van SOLK

Behandeling SOLK

Milde en matig-ernstige SOLK

- Psycho-educatie
 - *Basisbegrip, leefstijl/leefregels, door huisarts/POH-GGZ*
- CGT – re-attributie, gevolgenmodel
- Fysio-/oefentherapie
 - *Graded activity/graded exercise*
 - *Realiseren basisniveau*
 - *Salamitechniek*
 - *Pacing & Switching*

Psychosomatische -
Herkennen lichaamssignalen
Interactie soma-psyche
Ademhaling/ontspanning

E-health programma Grip op Klachten

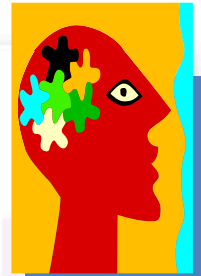
Ernstige/complexe SOLK

- Multidisciplinaire behandeling revalidatie/GGZ
- Integratie cognitieve en lichaamsgerichte methodieken
- Richten op hanteerbaarheid, coping, kwaliteit van leven, niet primair op herstel van functioneren
- Methodieken als deelbehandeling/overkoepelende visie
 - *Hypnotherapie*
 - *Traumabehandeling/EMDR*
 - *Lichaamsgericht mentaliseren*
 - *Acceptance and Commitment Therapy*

Revalidatie of psychiatrie?

Revalidatie

- Ernstige somatiek
- Hulpvraag activiteiten/participatie
 - Mobiliteit
 - Spierkracht
 - Conditie
- Psychiatrische symptomen onder controle
- Werkzame behandelrelatie mogelijk

Psychiatrie

- Ernstige psychiatrie
- Gebrekkig mentaliserend vermogen
 - Dissociatie / loskoppeling emoties
 - Fragmentatie / geen samenhang zien
- Combinatie somatische, psychiatrische en psychosomatische problematiek

Psychiatrische comorbiditeit en pijnrevalidatie

- Psychiatrisch toestandbeeld
 - PTSS
- Ontwikkelingsstoornis
- Middelengebruik
- Persoonlijkheidsstoornis

Depressie, angst, psychose

- Psychiatrisch toestandbeeld
 - *Ernstige depressie/angststoornis/psychotische stoornis*
 - *Hoge spanning, moedeloosheid, passiviteit, slapeloosheid*
 - *Catastroferen*
 - *Onvermogen informatie op te nemen, adviezen toe te passen*
- Negatieve behandelervaring versterkt moedeloosheid, catastroferen
- PTSS
 - *Enkelvoudig*
 - *Meervoudig/complex*
 - *Vroegkinderlijke traumatisering*

Ontwikkelingsstoornissen

ADHD

- Informatieverwerking
- Prikkeltolerantie
- Structuurbehoefte

- Voldoende uitdaging
- Voldoende beweging

ASS

- Informatieverwerking
- Prikkeltolerantie
- Structuurbehoefte

- Concrete voorbeelden, tips
- Cave metafoorgebruik
- Cave beroep op voelen
- Cave nabijheid

Middelengebruik

- Alcohol, drugs (CBD!)
- Opiaten, benzodiazepinen

- Helderheid, opnemen informatie
- Locus of control
- Bereidheid aangaan pijn
 - *Fysiek, emotioneel*

Hechting en persoonlijkheid

Vermijdend gehecht

- Ontkent eigen behoefte aan steun
- Onafhankelijk, autonoom
- Zelf-kritisch
- Perfectionistisch
- Overactief
- Alles-of-niets

Persoonlijkheid vermijdend of obsessief-compulsief

Ambivalent/angstig gehecht

- Gericht op steun, begrip
- Claimend, vastklampend
- Bang voor afwijzing
- Negatieve interactie omgeving: eerst hulp, dan begrenzing
- Zowel privé als hulpverlening!

Persoonlijkheid afhankelijk of borderline

Ernstige vroegkinderlijke traumatisering

- Invloed op hechting, persoonlijkheidsontwikkeling
- In behandeling nabijheid behandelteam – fysiek, emotioneel
 - Negatieve associaties – emotionele ontregeling
- Positieve associaties – emotionele ontregeling, verlangen inhelen eerder gemis, doorwerken vroeger trauma

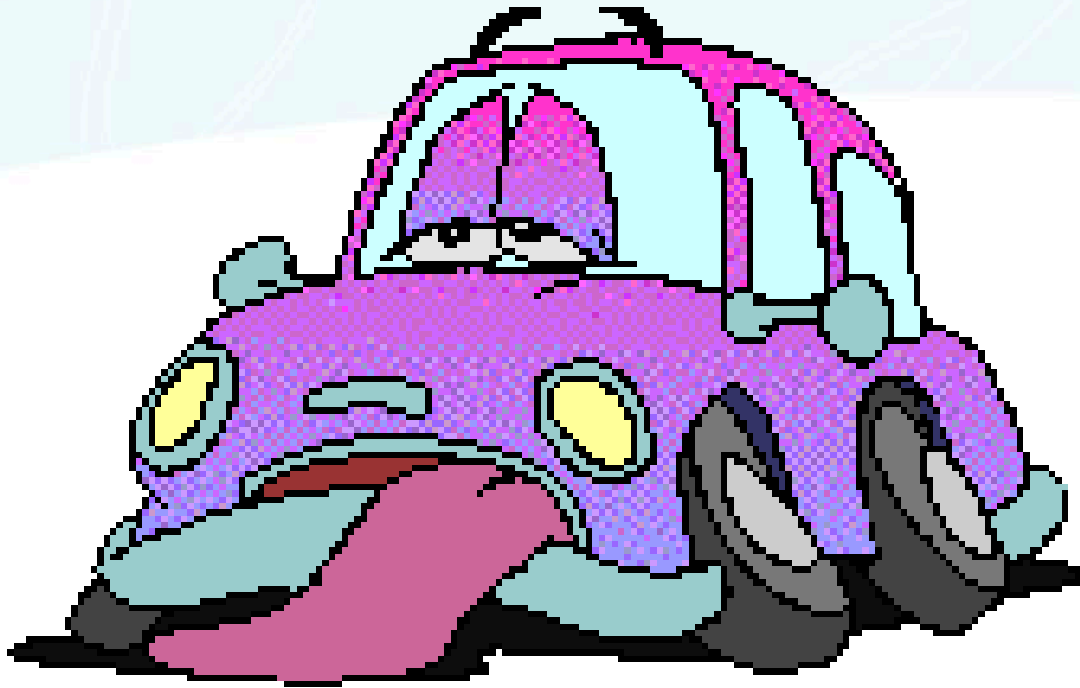

Take home message

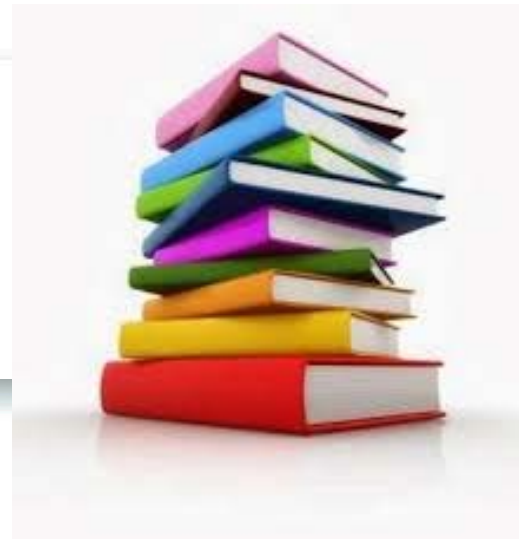

- Chronische pijn en psychiatrische problematiek gaan vaak samen
- In stand houdende factoren vooral cognitief, emotioneel en gedragsmatig
- Behandeling chronische pijn en SOLK kan binnen revalidatie of GGZ
- Er is veel overlap in verklaringsmodellen, behandeling
- Keuze pijnrevalidatie of GGZ bepaald door ernst somatiek, ernst psychiatrie, hulpvraag en emotionele stabiliteit
- Pijnrevalidatie bij patiënten met psychiatrische comorbiditeit >> specifieke aandachtspunten voor diverse psychiatrische aandoeningen

Literatuur

- Handboek pijnrevalidatie 2019
- Zorgstandaard SOLK 2018
- NHG-standaard SOLK 2013
- Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen DSM-5 2014
- Multidisciplinaire richtlijn SOLK en somatoforme stoornissen 2010
- 'Patiënten met chronische pijnklachten op het grensvlak van revalidatiegeneeskunde en psychiatrie' Boonstra et al, Nederlands tijdschrift voor Pijn en Pijnbestrijding, 27 (34), 2008
- 'Vulnerability for Functional Somatic Disorders: A Contemporary Approach' Luyten et al, Journal of Psychotherapy Integration 2013
- Hulpguids.nl

